

Frantz Fanon en de dekolonisatie van de geschiedschrijving

Sandew Hira
6 december 2012

Inleiding

De uit Martinique afkomstige Franz Fanon (1925-1961) is de laatste jaren weer sterk in de belangstelling als één van de leidende denkers op het gebied van dekolonisatie van de geest. Zijn twee belangrijkste boeken – *Zwarte Huid Blanke Maskers* (1952) en *De verworpenen der aarde* (1961) – zijn nu standaardwerken geworden in de dekoloniale literatuur. Dit jaar is het zestig jaar geleden dat zijn eerste boek uitkwam. Hij heeft een generatie van zwarte activisten en intellectuelen beïnvloed, van de black power beweging in Amerika en anti-koloniale bevrijdingsbewegingen in de Derde Wereld tot en met onderzoekers aan de zwarte universiteiten en studierichtingen in universiteiten over de hele wereld.

In deze bijdrage ga ik enkele concepten van Fanon toepassen op de dekolonisatie van de geschiedschrijving van Suriname.

Ik zal achtereenvolgens de volgende onderwerpen in de Surinaamse geschiedschrijving behandelen op basis van de werken van Fanon:

1. Het concept van dekolonisatie.
2. Taal, begrippen en analysekader.
3. De internalisatie van koloniale waarden en normen.
4. Het concept van dekolonisatie als strijd.

Het concept van dekolonisatie

Wat is dekolonisatie van de geschiedschrijving? Fanon bespreekt het concept van dekolonisatie in zijn tweede boek *De verworpenen der aarde*. Fanon legt wat dekolonisatie **niet** is. Hij geeft het voorbeeld van Leon M'ba, de eerste president van de in 1960 onafhankelijk geworden republiek van Gabon, een voormalige Franse kolonie. Fanon (1961, 66-67): "*Monsieur M'ba, the president of the Republic of Gabon, .. state(s) in all seriousness on his arrival in Paris for an official visit: 'Gabon is independent, but between Gabon and France nothing has changed; everything goes on as before.'* In fact, the only change is that Monsieur M'ba is president of the Gabonese Republic and that he is received by the president of the French Republic."

Dekolonisatie moet volgens Fanon niet begrepen worden in termen van verandering van personeel, terwijl de verhoudingen tussen kolonisator en gekoloniseerde onveranderd is. Een leider van een onafhankelijk land die vervolgens precies doet wat de kolonisator graag wil (economisch, politiek, sociaal etc) heeft het land niet gedekoloniseerd.

Passen we Fanon's principe toe op de geschiedschrijving dan moeten we de vraag beantwoorden: wat houdt dekolonisatie van de geschiedschrijving in? Het antwoord zelf is onderdeel van het proces van dekolonisatie.

Ik onderscheid twee benaderingen van wat dekolonisatie van de geschiedschrijving is. Achter elke benadering zit een visie op het kolonialisme.

De benadering die ik voorsta, en die ik noem decolonizing the mind, gaat ervan uit dat kolonialisme uit vijf dimensies bestaat.

De eerste dimensie is de geografische. Kolonialisme houdt in dat een staat een ander geografisch gebied, dat aanvankelijk geen onderdeel was van die staat, koloniseert.

De tweede dimensie is de economische. Kolonialisme is ontstaan vanuit een wens om dat gebied te exploiteren op een dusdanige wijze dat het ten dienste staat van de economie van koloniserende staat.

De derde dimensie is de politieke. Het gekoloniseerde gebied wordt bestuurd vanuit het bestuurscentrum van de kolonisator. De besluitvorming over wat er moet gebeuren met de kolonie wordt niet genomen door de inwoners van dat land, maar door de kolonisator. Dat betekent vaak

dat er ook geen democratische instituties zijn waarin de wens van de gekoloniseerde bevolking tot uitdrukking wordt gebracht. Bovendien bepaalt de kolonisator de mechanismen waarmee besluiten geëffectueerd worden. Dat betekent veelal dat indien zij dat nodig achten militaire macht zullen inzetten om hun wil op te leggen aan de gekoloniseerde bevolking.

De vierde dimensie is de sociale. De sociale verhoudingen worden georganiseerd op basis van ras en cultuur. De dominerende sociale groep is blank. De onderdrukte sociale groep is zwart of gekleurd. Racisme is een organiserend principe van de samenleving.

De vijfde dimensie is de mentale. Het kolonialisme produceert kennis over zichzelf in een mens- en maatschappijbeeld die haar ware aard maskeert.

Aimé Césaire (1972, 2), die door Fanon zo bewonderd wordt en die hij regelmatig citeert, vertolkt deze gedachte als volgt: *"...the essential thing here is to see clearly, to think clearly - that is, dangerously - and to answer clearly the innocent first question: what, fundamentally, is colonization? To agree on what it is not: neither evangelization, nor a philanthropic enterprise, nor a desire to push back the frontiers of ignorance, disease, and tyranny, nor a project undertaken for the greater glory of God, nor an attempt to extend the rule of law. To admit once for all, without flinching at the consequences, that the decisive actors here are the adventurer and the pirate, the wholesale grocer and the ship owner, the gold digger and the merchant, appetite and force, and behind them, the baleful projected shadow of a form of civilization which, at a certain point in its history, finds itself obliged, for internal reasons, to extend to a world scale the competition of its antagonistic economies.*

Pursuing my analysis, I find that hypocrisy is of recent date; that neither Cortez discovering Mexico from the top of the great teocalli, nor Pizarro before Cuzco (much less Marco Polo before Cambaluc), claims that he is the harbinger of a superior order; that they kill; that they plunder; that they have helmets, lances, cupidities; that the slaving apologists came later; that the chief culprit in this domain is Christian pedantry, which laid down the dishonest equations

Christianity=civilization, paganism=savagery, from which there could not but ensue abominable colonialist and racist consequences, whose victims were to be the Indians, the yellow peoples, and the Negroes."

Het kolonialisme produceert kennis over zichzelf die haar aard als een systeem van onderdrukking en uitbuiting maskeert. Dekolonisatie van de geschiedschrijving zou dus moeten inhouden dat dat masker wordt weggerukt. De manier waarop historiografie (geschiedenis van de geschiedschrijving) wordt beschreven wordt dus onderdeel van het dekolonisatieproces (mental slavery). In de anti-koloniale visie wordt de geschiedenis van geschiedschrijving beschreven en geanalyseerd in termen van het soort kennis dat geproduceerd wordt door de geschiedschrijver. Is het kennis dat het systeem analyseert in termen van onderdrukking en uitbuiting of wordt een benadering gebruikt die deze verhoudingen en processen verhult en daardoor de geest bewerkt om kolonialisme in al haar aspecten te legitimeren.

Vanuit de anti-koloniale visie zijn er altijd twee stromingen geweest: de stroming die de aard probeert bloot te leggen zoals Césaire dat beschrijft, en de stroming die probeert om deze aard te verhullen.

Nu kom ik tot de visie van wat ik noem het wetenschappelijk kolonialisme, de stroming die probeert om de aard van het kolonialisme als een systeem van onderdrukking en uitbuiting te verhullen. In de benadering van het wetenschappelijk kolonialisme wordt dekolonisatie gezien in termen van de vraag: "wie produceert historische kennis?" in plaats van "wat is de kennis die geproduceerd wordt als gevolg van dekolonisatie?".

Dat is benadering van Gert Oostindie, Rosemarijn Hoefte en Hans Ramsoedh. Dekolonisatie is een kwestie van woonplaats van de producent van historische kennis. Als de producent in Suriname woont, dan is diens kennis gedekoloniseerd. Als de producent buiten Suriname woont, dan is diens kennis gekoloniseerd. Dekolonisatie van geschiedschrijving is gereduceerd tot de vraag wat de woonplaats is van de producenten van historische kennis. Dat is het criterium voor dekolonisatie van de geschiedschrijving.

De historicus die in Suriname woont en precies dezelfde kennis produceert als de historicus die buiten Suriname woont is gedekoloniseerd. De historicus die buiten Suriname woont en dezelfde kennis produceert als de historicus die in Suriname woont is gekoloniseerd. Het is volstrekt belachelijk, maar het is wel de wijze waarop dekolonisatie van de geschiedschrijving wordt geanalyseerd door het wetenschappelijk kolonialisme.

Deze benadering heeft een functie in de historiografie. Door de focus te leggen op de woonplaats als criterium voor dekolonisatie van kennis wordt de aandacht weggehaald van waar het om gaat: de inhoud van de kennis die geproduceerd wordt. Daardoor neemt de historiograaf een duidelijke positie in ten aanzien van de aard van het kolonialisme. De geestelijke dimensie wordt gemaskeerd. De historiograaf hoeft niet meer uit te leggen dat er zoiets was als mental slavery en hoe dat doorwerkt in de geschiedschrijving.

De focus-verplaatsing brengt het hele vraagstuk van mental slavery buiten beeld. De discussie over de woonplaats van de historicus vervangt de discussie over de aard van de kennis die geproduceerd is.

Een gedekoloniseerde historiografie van Suriname zou in de benadering van Fanon moeten gaan om een inventarisatie van de opvattingen over het kolonialisme: welke opvattingen worden er geproduceerd? Zijn dat koloniale opvattingen of dekoloniale opvattingen? Dat betekent dat degene die de historiografie optekent over twee competenties moet beschikken.

Ten eerste moet de historiograaf zelf kunnen zien dat er zoiets is als mental slavery. Als je ontkent dat er een geestelijke dimensie is in het kolonialisme en dat deze doorwerkt in de productie van kennis (wetenschap, onderwijs) dan ben je ook niet in staat om het dekolonisatieproces te begrijpen.

Ten tweede moet de historiograaf in staat zijn om de opvattingen tussen de twee stromingen te kunnen onderscheiden. Maar op het moment dat de historiograaf dat doet, dan betekent het dat hij of zij erkent dat die twee stromingen er zijn.

Taal, begrippen- en analysekader

Het eerste hoofdstuk van *Zwarte Huid Blanke Maskers* begint met de "zwarte mens en taal". "Alle gekoloniseerde volkeren," aldus Fanon, "- met andere woorden, alle volkeren bij wie een minderwaardigheidscomplex is gecreëerd door de dood en begraving van de lokale culturele oorsprong – worden geconfronteerd met de taal van de natie die haar heeft gekoloniseerd." (Fanon 2008, 9).

Taal moeten we hier niet beschouwen als een lexicon van woorden en een grammatica, maar als een begrippenkader dat de inhoud van de woorden bepaalt.

In taal zitten begrippen vastgelegd die uitdrukken hoe naar de wereld gekeken moet worden. Taal is niet neutraal. De begrippen die gebruikt worden zijn niet neutraal. Ze zijn onderdeel van het proces van hetzij geestelijke kolonisatie, hetzij geestelijke dekolonisatie. Een tussenweg is er niet. Je kunt niet een analysekader met begrippen en termen hebben die zowel gekoloniseerde als gedekoloniseerd zijn.

Laten we dit toepassen op de Surinaamse geschiedschrijving. In hoeverre wordt er een begrippenkader gebruikt dat verhult dat kolonialisme een systeem van onderdrukking en uitbuiting was?

Zie hier weer het verschil tussen de twee stromingen. De verschillen in benadering komen al tot uitdrukking in de titels van sommige historische werken

Het boek van Armand Zunder is getiteld: "*Herstelbetalingen. De 'Wiedergutmachung' voor de schade die Suriname en haar bevolking hebben geleden onder het Nederlands kolonialisme*". De titel drukt uit tot welke stroming de schrijver gerekend kan worden. Slavernij en kolonialisme worden beschouwd als een misdaad tegen de menselijkheid. Dat komt tot uitdrukking in woorden als "Herstelbetalingen", "Wiedergutmachung", "schade", "geleden". Deze woorden geven aan hoe de historicus aankijkt tegen het systeem van kolonialisme: als een misdaad.

Laten we een tweetal aantal voorbeelden bekijken vanuit de stroming van het wetenschappelijk kolonialisme.

- Rudolf van Lier: "*Samenleving in een grensgebied.*"
- Gert Oostindie: "*De parels en de kroon. Het koningshuis en de koloniën.*"

De titels verhullen dat er een misdaad is gepleegd. "Samenleving" suggereert alsof de tot slaaf gemaakten en de meesters besloten hadden om samen te leven (dat wordt ook daadwerkelijk beweerd, zie Hira (2009), 24 e.v.). "De parels en de kroon" suggereert alsof er iets moois gebeurde tijdens het kolonialisme en de koloniën niet gezien moeten worden als de plaats waar de kroon misdaden heeft gepleegd, maar als iets positiefs.

Maar belangrijker dan de titel is het begrippenapparaat en het analysekader dat gebruikt wordt om het kolonialisme te analyseren. Fanon (2008, 25) legt uit dat het gebruik van taal en begrippen geen kwestie is van linguïstiek: *"To speak a language is to take on a world, a culture. The Antilles Negro who wants to be white will be the whiter as he gains greater mastery of the cultural tool that language is."*

Het analysekader van *Decolonizing the Mind* stelt het gegeven van de misdaad tegen de menselijkheid centraal. Kolonialisme wordt geanalyseerd als een misdaad met vijf dimensies die met elkaar samenhangen.

Het analysekader van het wetenschappelijk kolonialisme is consistent in één opzicht: het verhullen van die misdaad. Maar vervolgens is er geen coherente analysekader om het kolonialisme te begrijpen in al haar dimensies.

In mijn kritiek op het wetenschappelijk kolonialisme (Hira 2009) geef ik veel voorbeelden van hoe het analysekader van het wetenschappelijk kolonialisme in elkaar zit en waarom het niet wetenschappelijk maar ideologisch is.

Ik wil hier een nieuw voorbeeld aanhalen. Leo Dalhuizen, Maurits Hassankhan en Frans Steegh hebben een ogenschijnlijk neutrale titel gebruik voor hun geschiedenis van Suriname. Maar bij de beschrijving van hoe slavernij moet worden beoordeeld wordt het analysekader van wreedheid geïntroduceerd, niet van uitbuiting en onderdrukking. De auteurs bepalen de verschillen tussen diverse historici aan de hand van wat men vindt van wreedheid, niet wat men vindt van kolonialisme als een systeem van uitbuiting en onderdrukking. Over Van Lier zeggen ze: *"Deze vindt het leven van de Surinaamse slaven, ook in vergelijking met elders, 'uitzonderlijk hard'. De wreedheden waren echter volgens hem excessen waaraan de meerderheid van de planters zich niet schuldig maakte. Ook vindt hij dat het slavenverzet geen grote proporties aannam, omdat de slaven over het algemeen de gevestigde orde van blanke superioriteit, hoewel niet gewillig, accepteerden."* (Dalhuizen e.a. 2007, 63).

Over Helman zeggen ze: *"De Surinamer Albert Helman, die in 1931 al in zijn roman *De stille plantage de wrede behandeling van de slaven aan de kaak had gesteld deed hetzelfde in twee historische werken: *Avonturen aan de Wilde Kust* (1982) en *De Foltering van El Dorado* (1983e). Maar evenals Van Lier wijst hij erop dat wreedheid zeker geen alledaagse praktijk was."* (Dalhuizen e.a. 2007, 63).*

De aard van slavernij als een misdaad waarbij mensen – mannen, vrouwen, kinderen – gekidnapt werden en generaties lang onder dwang gratis moesten werken voor de kolonisator wordt niet ter discussie gesteld. Hadden de auteurs dat wel gedaan, dan zouden ze Van Lier en Helman hebben besproken vanuit de vraag: hoe beschrijven deze auteurs de misdaad die gepleegd werd? Zagen ze het systeem wel als een misdaad? De vraagstelling bepaalt de manier waarop de schrijvers worden gepositioneerd en de manier waarop de geschiedenis wordt gepresenteerd. Dalhuizen, Hassankhan en Steegh maken de keuze om de kern van slavernij niet als een misdaad te presenteren, maar als een kwestie van de mate van wreedheid en daar auteurs op te beoordelen.

Het analysekader maskeert het wezen van slavernij. Het is het analysekader van het wetenschappelijk kolonialisme. De vernietiging van mensenlevens door het systeem staat niet centraal, maar de franjes waarmee het gebeurt. Het is alsof een historicus de Joodse Holocaust zou bespreken vanuit de vraag of de behandeling in het vernietigingskamp meer of minder humaan was. In het ene kamp draaide men klassieke muziek om de mensen gerust te stellen en in het andere kamp was de muziek afwezig. Tijdens slavernij werd het leven van de Afrikaan vernietigd in 20 jaar (de officiële afschrijvingsduur in de boekhouding van de criminele slavendrijvers). De manier waarop dat gebeurde – met meer of minder wreedheid – is niet de kern van slavernij. De vernietiging van mensenlevens is de kern.

De internalisatie van koloniale waarden en normen

In het voorwoord van *De verworpenen der aarde* schrijft de Frans filosoof Jean-Paul Sartre over de intellectueel uit de kolonie: *"In the colonies the truth stood naked, but the citizens of the mother country preferred it with clothes on: the native had to love them, something in the way mothers are loved. The European elite undertook to manufacture a native elite. They picked out promising adolescents; they branded them, as with a red-hot iron, with the principles of Western culture; they stuffed their mouths full with high-sounding phrases, grand glutinous words that stuck to the teeth."*

After a short stay in the mother country they were sent home, whitewashed. These walking lies had nothing left to say to their brothers; they only echoed."

Bij de dekolonisatie van de geschiedschrijving moeten we ons afvragen in hoeverre onze intellectuelen de waarden en normen van de kolonisator hebben overgenomen in hun beschrijving van de geschiedenis.

Een mooi voorbeeld van hoe dat gebeurt is het geschiedenis leerboek voor het basisonderwijs (Minov 2010). Daarin wordt uitgelegd wat de status is van Suriname als land: *"In de vijfde klas hebben jullie geleerd dat de Engelsman Lord Willoughby naar Suriname kwam. Van koning Karel II kreeg Lord Willoughby Suriname in eigendom. Daarom staat Suriname ook bekend als Willoughbyland."*

Vervolgens wordt bij de vragen die leerlingen moeten beantwoorden de vraag gesteld: *"Als jij Suriname cadeau krijgt (zoals Willoughby), welke nieuwe regels zou jij willen invoeren voor jouw land?"*

Er zitten twee aspecten aan dit verhaal.

Het eerste aspect betreft geschiedvervalsing. Het verhaal klopt niet met de feiten en geeft een vals beeld van wat er werkelijk is gebeurd.

Eeuwenlang woonden er inheemse volkeren in Suriname. Zij waren de eigenaren van dat land. Karel II heeft dat land gestolen. Hij heeft het niet cadeau gekregen. Een historicus die dat beweert, moet maar eens de documenten publiceren waarbij blijkt dat de inheemsen hun land (en zichzelf) cadeau gaven aan de Engelsen, die 8.000 km verder woonden. De vragen die door het boek worden opgeroepen – en niet beantwoord – zijn: wanneer en waarom hebben de Inheemsen hun land, zichzelf en hun vrouw en kinderen cadeau gegeven aan de Engelsen en uit welke documenten blijkt dat?

Het tweede aspect betreft de waarden en normen die worden overgenomen van het kolonialisme en overgedragen op de volgende generatie. De verovering van het land van de Inheemsen door de Europeanen wordt als iets natuurlijk, vanzelfsprekend en heel legitiem gepresenteerd. Sterker nog, al in de basisschool worden kinderen geleerd dat het land van de Inheemsen cadeau is gegeven en niet is veroverd. De vraag luidt niet: *"Als jij Suriname zou hebben gestolen van de Inheemsen (zoals Willoughby), welke nieuwe regels zou jij willen invoeren in het land dat je gestolen hebt?"*

Dekolonisatie van de geschiedschrijving betekent het afwijzen van de waarden en normen die kolonialisme als een natuurlijk en legitiem systeem bestempelen.

Een ander voorbeeld van de manier waarop kolonialisme wordt gelegitimeerd is de bespreking van criminaliteit.

Het leerboek wil het verschil laten zien tussen het Hof van Criminele Justitie en het Hof van Civiele Justitie. De leerlingen moeten de volgende vraag beantwoorden: *"Kwasi, een stadsslaaf, moest naar de winkel. Hij moest voor zijn meester een pond boter kopen. Hij kocht de boter, maar stal drie eieren. De winkelier pakte hem en de politie sloot hem op. Hij zal gestraft worden door het hof. Bij welk hof zal dat zijn?"*

Ook hier zien we weer hoe via het onderwijs de waarden en normen van de kolonisator worden overgedragen. De tekst spreekt over "slaaf" en "meester" en "criminaliteit", maar op geen enkel wijze wordt duidelijk dat in dit verhaal een veel grotere misdaad is besloten, namelijk het feit dat Kwasi, een zwarte mens, door een criminele blanke tot slaaf is gemaakt en die misdaad in het geheel niet bestraft is geworden.

Vanuit een gedekoloniseerd perspectief had de vraag moeten luiden: *"Kwasi, zijn vrouw en kinderen waren zelf gestolen door de voorzitter van het Hof van Criminele Justitie. Ze woonden eerst in Afrika als vrije mensen en zijn door mensenhandelaren gestolen en verkocht aan deze voorzitter. Door welk hof zouden de mensenhandelaar en de heler gestraft moeten worden? Is dat ooit gebeurd, zo ja, waar en wanneer, zo nee waarom niet?"*

Fanon legt uit dat de gekoloniseerde geest de waarden en normen overneemt van de kolonisator. Daarom zal hij zich hoeden om uitspraken te doen die ingaan tegen deze waarden en normen. In *Zwarte huid, blanke maskers* komt Fanon steeds terug op een centraal thema: de zwarte intellectueel gaat zich richten naar de norm van de blanke kolonisator. Hij neemt de waarden en normen over die de legitimiteit van blanke overheersing en de zwarte onderdanigheid bevestigen en zijn eigen mens-zijn ontkennen.

Het concept van dekolonisatie als strijd

In *De verworpenen der aarde* stelt Fanon onomwonden dat dekolonisatie inhoudt dat er strijd geleverd zal moeten worden. Het is onmogelijk om stilletjes te dekoloniseren, zonder dat de kolonisator er iets van merkt, dus zonder dat de kolonisator gekwetst wordt. Fanon (1963, 36-37): *"Decolonization never takes place unnoticed, for it influences individuals and modifies them fundamentally. It transforms spectators crushed with their inessentiality into privileged actors, with the grandiose glare of history's floodlights upon them. It brings a natural rhythm into existence, introduced by new men, and with it a new language and a new humanity. Decolonization is the veritable creation of new men. But this creation owes nothing of its legitimacy to any supernatural power; the "thing" which has been colonized becomes man during the same process by which it frees itself. In decolonization, there is therefore the need of a complete calling in question of the colonial situation."*

Hij legt vervolgens uit dat die strijd geen nationale strijd is, maar een internationale: *"The native intellectual who takes up arms to defend his nation's legitimacy and who wants to bring proofs to bear out that legitimacy, who is willing to strip himself naked to study the history of his body, is obliged to dissect the heart of his people. Such an examination is not specifically national. The native intellectual who decides to give battle to colonial lies fights on the field of the whole continent. The past is given back its value. Culture, extracted from the past to be displayed in all its splendor, is not necessarily that of his own country. Colonialism, which has not bothered to put too fine a point on its efforts, has never ceased to maintain that the Negro is a savage; and for the colonist, the Negro was neither an Angolan nor a Nigerian, for he simply spoke of "the Negro." For colonialism, this vast continent was the haunt of savages, a country riddled with superstitions and fanaticism, destined for contempt, weighed down by the curse of God, a country of cannibals —in short, the Negro's country. Colonialism's condemnation is continental in its scope."* (Fanon 1963, 210-211).

In de dekolonisatie van de Surinaamse geschiedschrijving vanuit de optiek van het wetenschappelijk kolonialisme is het concept van strijd volledig afwezig. Sterker, in die benadering wordt zoveel mogelijk vermeden om dekolonisatie te presenteren als een strijd zoals Fanon deze heeft beschreven. De gedachte dat er een koloniale denkwijze is die bestreden zou moeten worden wordt verdrongen door de gedachte dat geschiedschrijving een neutrale aangelegenheid is, waar strijd niet aan de orde is en niet aan de orde zou moeten zijn.

Vanuit het concept van *Decolonizing the Mind* is dekolonisatie van de geschiedschrijving een kwestie van strijd. En dat begint - in de woorden van Fanon - met het ontleden van de manier waarop onze geest gekoloniseerd is en de rol die de geschiedschrijving vanuit het wetenschappelijk kolonialisme daarin gespeeld heeft.

De Surinaamse geschiedschrijving is geen nationale aangelegenheid. De Surinaamse geschiedschrijving is deel van een internationale strijd tegen de kolonisatie van de geest. Daarom zouden Surinaamse historici zich niet moeten beperken tot de studie van de feiten uit de koloniale geschiedenis van Suriname. De geschiedenis van Suriname moet bestudeerd worden vanuit een internationale optiek. Om te begrijpen hoe de Europeanen Suriname hebben gekoloniseerd is het van essentieel belang om te bestuderen hoe ze het elders hebben gedaan en wat wel of niet gebruikt is in Suriname. Om te begrijpen hoe je de Surinaamse geschiedschrijving moet dekoloniseren moeten we onze blik niet richten op Oostindie, Hoefte of Ramsoedh maar op Eric Williams, C.L.R. James of Franz Fanon. Dan zullen we leren dekolonisatie niet een kwestie is het traceren van de woonplaats van de schrijver, maar van het veranderen van de inhoud van onze kennis van geschiedenis.

Literatuur

- Césaire, A.** (1972): *Discourse on Colonialism*. Montly Review Press, New York/London.
- Dalhuizen, L., M. Hassankhan en F. Steegh** (2007): *Geschiedenis van Suriname*. Walburg Pers. Zutphen.
- Fanon, F.** (1963): *The Wretched of the Earth*. Grove Press, New York.
- Fanon, F.** (2008): *Black Skin, White Masks*. Pluto Press, London.
- Hira, S.** (2009): *Decolonizing the mind*. Een fundamentele kritiek op het wetenschappelijk kolonialisme.

- Lier, R. van** (1977): Samenleving in een grensgebied. Een sociaal-historische studie van Suriname. S. Emmering, Amsterdam.
- Minov** (2010): Wij en ons verleden. De geschiedenis van ons volk voor het zesde leerjaar van de basisonderwijs. Minov, afdeling curriculumontwikkeling, Paramaribo.
- Ramsoedh, H.** (2006): Dertig jaar Surinamistiek, 1975-2005; In: M. Aaron-Denz, O. Donk, J. Egger, e.a.(red.): *Een liber amicorum voor André Loo*_(Paramaribo-IOL, 2006): 40-66.
- Oostindie, G. en R. Hoefte** (1999): Historiography of Suriname and the Netherlands Antilles, in: Barry Higman (ed.), *General History of the Caribbean*, volume VI: Methodology and Historiography of the Caribbean, pp. 604-630. Paris: Unesco, 1999.
- Oostindie, G.** (2006): De parels en de kroon. Het koningshuis en de koloniën. KITLV uitgeverij Leiden/ De Bezige Bij, Amsterdam.
- Zunder, A.** (2010): Herstelbetalingen. De 'Wiedergutmachung' voor de schade die Suriname en haar bevolking hebben geleden onder het Nederlands kolonialisme. Amrit. Den Haag.